

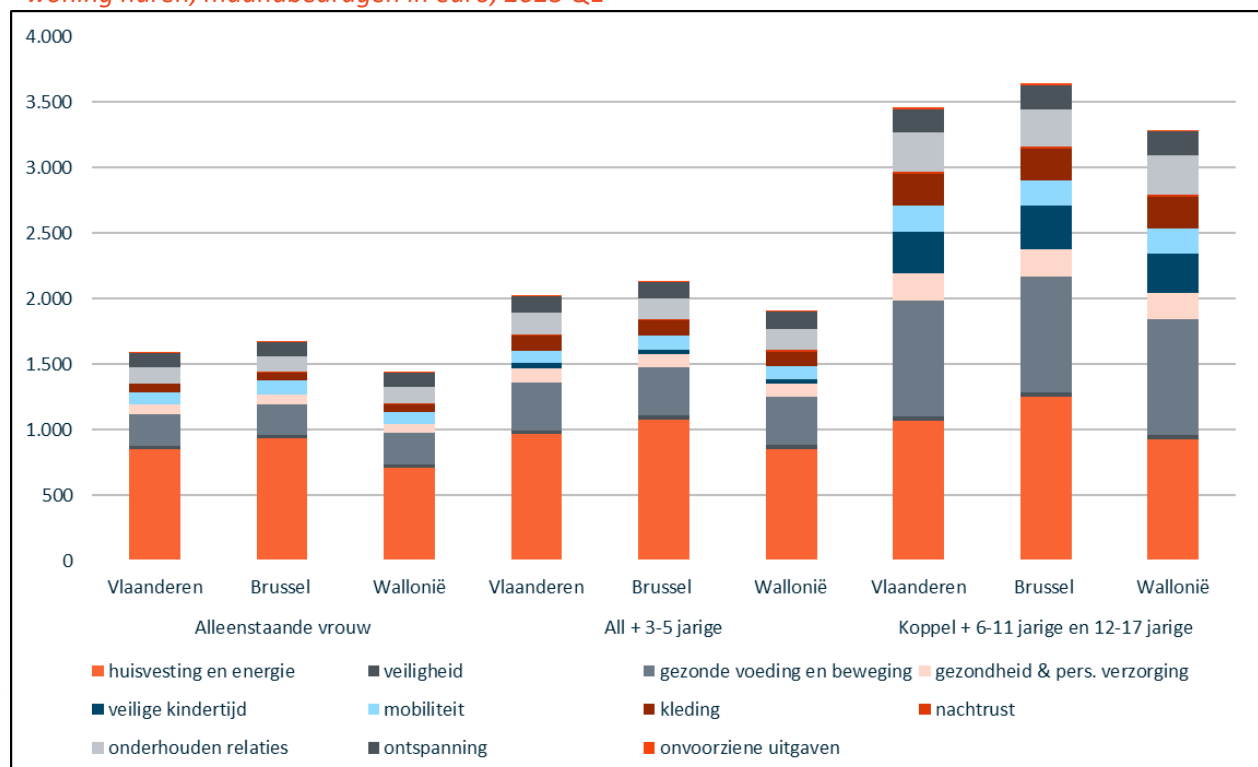
Hoofdstuk 14. Het totaalbudget

In de eerdere hoofdstukken beschreven we de redenen waarom we specifieke producten en diensten opnamen in de verschillende korven van de referentiebudgetten. In dit hoofdstuk brengen we de verschillende budgetcomponenten samen. Deze totaalcost vertegenwoordigt het inkomen dat minimaal noodzakelijk is om volwaardig aan de samenleving te kunnen deelnemen. Zoals toegelicht in Hoofdstuk 1 illustreren de referentiebudgetten een ondergrens omdat ze worden berekend voor typegezinnen die in relatief gunstige omstandigheden leven: we veronderstellen dat alle gezinsleden in goede gezondheid verkeren, goed geïnformeerd zijn, in een omgeving wonen waarin een auto niet noodzakelijk is en over voldoende competenties beschikken om het gezinsbudget economisch te beheren.

Figuur 1 illustreert de hoogte van de referentiebudgetten voor drie typegezinnen die hun woning huren op de private woningmarkt en niet beroepsactief zijn. Het totaalbudget voor een alleenstaande vrouw in Vlaanderen, Brussel en Wallonië bedraagt respectievelijk 1.594 euro, 1.673 euro en 1.441 euro. De verschillen tussen de drie Belgische regio's zijn relatief klein en hoofdzakelijk toe te schrijven aan de verschillen in huisvesting (zie Hoofdstuk 6).

Voor een éénuoudergezin met een kleuter die voltijds inwoont bij zijn moeder ligt het referentiebudget 27 tot 33% hoger en bedraagt in Vlaanderen, Brussel en Wallonië respectievelijk 2.033 euro, 2.140 euro en 1.913 euro. Een koppel met twee opgroeiende kinderen in het lager en secundair onderwijs heeft minimaal 3.459 euro nodig wanneer het een kwaliteitsvolle woning huurt in Vlaanderen. In Brussel en Wallonië gaat het om respectievelijk 3.644 euro en 3.290 euro. Wanneer deze gezinnen de mogelijkheid hebben om een woning te huren op de sociale huisvestingsmarkt, dan dalen de referentiebudgetten voor de drie typegezinnen met 7% à 25%.

Figuur 1: Referentiebudgetten voor drie typegezinnen (niet actief op de arbeidsmarkt) die een private woning huren, maandbedragen in euro, 2025 Q1

Wat opvalt is de grote hap die **huisvestingskosten** uit het budget nemen, denk aan de huur, energie en een klein budget voor onderhoud. Voor de geïllustreerde gezinstypes die een private woning huren bedraagt deze kost tussen de 707 euro tot 1.253 euro per maand. Omdat er veel schaalvoordelen verbonden zijn aan deze kosten, gaat het voor alleenstaanden en éénoudergezinnen met een jong kind over 45% tot 56% van het totale budget. Als gezinnen terechtkunnen op de sociale huisvestingsmarkt, dan nemen de huisvestingskosten tussen 35% en 41% van het totale referentiebudget van deze gezinnen in.

De tweede grootste uitgavepost in de referentiebudgetten is de korf **gezonde voeding en beweging**. Die bedraagt ongeveer 240 euro voor een alleenstaande in de drie regio's en ligt bijna vier keer zo hoog voor een koppel met twee opgroeiende kinderen in het lager en secundair onderwijs. Er gelden dus weinig schaalvoordelen voor deze korf. Voor koppels met twee kinderen in het lager en secundair onderwijs bedraagt het aandeel van voeding in het totale referentiebudget 24 tot 27% en voor alleenstaanden 14% tot 17%.

Na huisvesting en voeding is de korf voor het **onderhouden van relaties** met 7 à 9% de derde grootste uitgavenpost. De korven **kleding, ontspanning, gezondheid en persoonlijke verzorging, veilige kindertijd** en **mobiliteit** nemen vervolgens een budgetaandeel voor hun rekening tussen 2% en 9%.

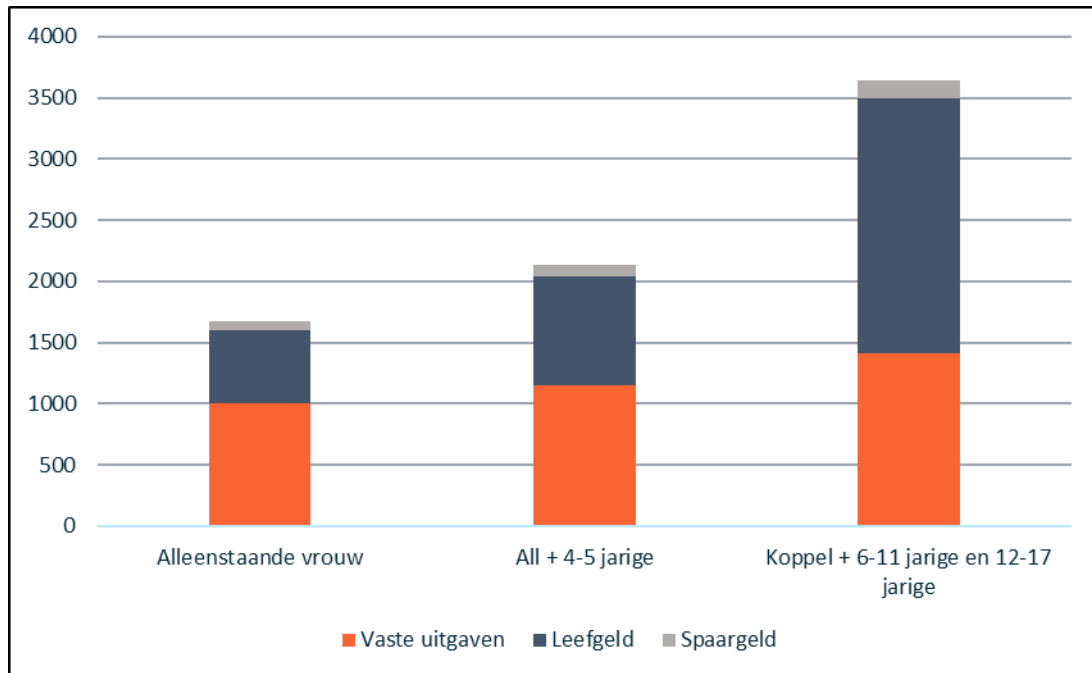
De drie kleinste budgetposten zijn deze voor **nachtrust, veiligheid** en **onvoorziene uitgaven**. Hun aandeel bedraagt hoogstens 2% van het totale noodzakelijke budget. Onvoorziene uitgaven vertegenwoordigen geen aparte korf, maar een bedrag dat gezinnen toelaat om bij pech of een ongeluk hun duurzame consumptiegoederen (zoals een bed, stoel, ijskast) sneller te vervangen dan voorzien.

Hoewel het onderverdelen van uitgaven naargelang de behoeften die ze vervullen interessant is in de opbouw van een noodzakelijk gezinsbudget, zullen weinig gezinnen deze indeling gebruiken bij het budgetteren van hun maandelijkse uitgaven. De meeste gezinnen maken in realiteit geen onderscheid tussen bijvoorbeeld het budget voor gezonde voeding en het budget voor frisdranken, snacks of uit eten gaan in de korf **onderhouden van relaties**. Evenmin zullen weinigen apart geld begroten voor het aankopen van onderhoudsproducten (voorzien in de korf **huisvesting**) of wasproducten (voorzien in de korf **kleding**).

Wél reserveren gezinnen een deel van hun inkomen voor het betalen van hun vaste en onvermijdbare kosten. We noemen dit het niet-discretionaire inkomen. Vaak sloten gezinnen een contract af voor het leveren van diensten als huur, verbruikerskosten of verzekeringen dat moet worden nageleefd om niet te worden uitgesloten van deze dienstverlening. Wat daarna nog overblijft, is het discretionaire inkomen. Dit is het inkomen dat gezinnen vrij kunnen besteden. Die uitgaven zijn onder te verdelen in leefgeld en spaargeld. Leefgeld is het geld dat gezinnen nodig hebben om hun doordeweekse uitgaven te bekostigen. Spaargeld is het geld dat op regelmatige basis moet worden opzijgezet voor het vervangen van duurzame consumptiegoederen zoals een ijskast, diepvriezer, computer of voor het uitvoeren van verfraaiingswerken in de woning zoals schilderen, behangen of vervangen van vloerbekleding.

In de webapplicatie die het Expertisecentrum Budget en Financieel Welzijn ontwikkelde voor de OCMW's, worden de referentiebudgetten gegroepeerd in deze drie bestedingscategorieën (zie figuur 2).

Figuur 2: Referentiebudgetten voor drie typegezinnen (niet actief op de arbeidsmarkt) die huren op de private huisvestingsmarkt geordend naar bestedingscategorieën, maandbedragen in euro, 2025 Q1, Brussel

Opvallend is het groot aandeel van vaste en onvermijdbare kosten. Voor een alleenstaande vrouw uit Brussel nemen die liefst 60% van het totaal referentiebudget in. Voor grotere gezinnen zitten hierop heel wat schaalvoordelen. Voor koppels met een kind in het lager onderwijs en een kind in het secundair onderwijs neemt het aandeel vaste kosten 'slechts' 39% van het totaalbudget in.

In vergelijking met de vaste kosten, neemt het noodzakelijke leefgeld voor voeding, kleding, gezondheid en verzorging, onderwijs, onderhoud en herstel van de woning, ontspanning, onderhouden van relaties en mobiliteit een kleinere hap uit het gezinsbudget van alleenstaanden en van alleenstaanden met één kind, met name 36 en 42%. Voor de koppels met twee opgroeiende kinderen is dit echter niet het geval.

Het kleinste aandeel in het gezinsbudget (4 tot 5%) moet worden voorzien voor het vervangen van duurzame consumptiegoederen. Net als bij de vaste kosten spelen hier zeer grote schaalvoordelen.